

4. Ильин И. А. О сущности правосознания / И. А. Ильин ; подготовка текста и вступительная статья И. Н. Смирнова. — М.: «Рарогъ», 1993. — 235 с.

Ключові слова: ефективність права, ідеалізація права, правова культура.

Науковий керівник: к.ю.н., доцент Рязанов М. Ю.

Кудашов Петро Павлович

студент 5-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМАТИКА ІДЕНТИФІКАЦІЇ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ ЗА ЇЇ ОСНОВНИМИ ОЗНАКАМИ

Очевидним видається той факт, що далеко не всі держави сучасного світу досягли у своєму розвитку сучасного рівня. Багато з них знаходяться на периферії суспільного, державного та світового розвитку, так як, з одного боку, занадто сильні племінні, етнічні, расові відносини, з іншого—занадто слабка інфраструктура і сировинна база, кваліфікація робочої сили недостатня і т.д. Більше того, навіть у сучасному світі багато народів Африки, Південної Америки, Азії, Океанії та Росії як і раніше знаходяться на тій ступені розвитку, яку в науці зазвичай прийнято позначати терміном «традиційне суспільство». Ці народи засновують культуру, побут, соціальні засади і орієнтири на традиційних цінностях і уявленнях, які можуть істотно відрізнитися від тих, що прийнято вважати «сучасними» [1, с. 47].

«Сучасність», «сучасний» — це відносні поняття, оскільки вони можуть розглядатися не тільки суто в часовому (наприклад, ХХІ століття), але ще і в духовному, культурному та іншому контекстах. Відповідно і поняття «сучасна держава» також є відносним і може включати в себе різні ознаки. Так, якщо головною ознакою сучасної держави вважати демократію, то країни сучасного світу будуть варіюватися за рівнем зменшення демократичних інститутів—від центру до периферії. При вивченні категорії сучасна держава, дослідник, насамперед, повинен виходити з того факту, що остання — не абсолют, а цілий діапазон різних соціально-політичних явищ.

Проте, на наш погляд, можна виділити ряд ознак, яким повинна відповідати держава, щоб вважатися сучасною. Серед них виділимо наступні:

- 1) чітко позначені і визнанні на міжнародному рівні кордони;
- 2) розвинений інститут громадянства і громадянської самосвідомості;

- 3) високі показники економічного розвитку;
- 4) професійна та сильна армія;
- 5) розгалужена система демократичних інститутів;
- 6) чіткий розподіл світської і релігійної влади;
- 7) сучасні форми та технічні засоби управління.

На наш погляд, держави сучасного світу можуть істотно варіюватися по тому, наскільки представлена та чи інша ознака—від центру до периферії категорії. Так, одні країни будуть розташовуватися в центрі категорії сучасна держава, оскільки відповідають усім вище перерахованим ознакам. Інші держави можуть меншою мірою відповідати одній або декільком виділеним ознакам і перебувати ближче до периферії даної категорії. Нарешті, власне периферійними виявляться держави, в яких вищезгадані ознаки або взагалі відсутні, або представлені слабо. Крім того, список ознак даної категорії можна продовжити, але в такому випадку і критерії сучасної держави будуть розмиватися, при вивченні сучасної держави, на нашу думку, найкраще притримуватися декількох чітких ознак.

У відповідність з виділеними ознаками, ми можемо сформулювати власне визначення сучасної держави. Сучасною державою є тип державної системи, що здійснює управління суспільством, охорону його структури, яка в своєму розвитку досягла високого рівня організації та матеріального благополуччя, розвинених принципів та ідеалів демократії, чіткого розмежування світської і релігійної влади, застосовує прогресивні методи і засоби вирішення різноманітних проблем соціального життя.

Очевидно, саме тому свідомість сучасної людини багато в чому визначається в термінах держави: поза державою — анархія і невизначеність, тоді як усередині держави — стабільність і безпека. При цьому анархія в даному випадку повинна розумітися не стільки як недолік центральної влади і сили, скільки брак законів та інститутів, що встановлюють порядок.

Тоді як територіальна державність в сучасному світі є майже універсальною, національна державність не є такою. Незважаючи на те, що сучасна держава часто розглядається як «держава-нація» чи «національна держава», реальна картина така, що досить рідко, якщо взагалі коли-небудь, держави збігаються з націями. На наш погляд, далеко не всі держави сучасного світу — держави-нації. Дуже багато держав включають в себе кілька націй, в той час як багато націй не володіють своєю державністю взагалі. Тут ми можемо прийти до висновку про те, що сучасна держава — неоднорідне в певній мірі наднаціональне утворення, при цьому є й історичним об'єднанням багатьох змішаних етносів і субетносів та навіть націй.

Попередні форми соціально-класової та етнонаціональної солідарності розпадаються, електронні засоби комунікації створюють особливі форми прямого міжперсонального спілкування, минаючи посередниц-

тво соціальних та політичних утворень, з'являються ознаки більш гнучких форм та видів солідарності, ніж нація, яка зберігається як така, але виконує швидше роль ширми, за якою приховані реальні консьюмеристські настрої громадян більшості розвинених країн, адже сьогодні можна обирати навіть Батьківщину. Почуття патріотизму, на якому ґрунтувалася стійкість держави-нації, стає не ефективним, йому на зміну приходять так звані «конституційний патріотизм», що позначає ідею про те, що політична вірність має ґрунтуватися на нормах, цінностях, а також процедурах демократичної конституції, це патріотизм, заснований не на спільності історії або спільності етнічного походження, а на загально визнаних всіма принципах, які, в першу чергу, фіксуються в Основному законі. Саме ідеї подібного спрямування починають розглядати як нормативно привабливу форму громадянської відданості для мультикультурного суспільства, а також як спосіб концептуалізації громадянської ідентифікації над національного рівня. Крім цього, величезного значення набувають права людини, забезпечення яких стане тільки визначальною ознакою сучасної держави, а і метою її існування [3, с. 15].

Отже, держави сучасного світу можуть істотно варіюватися по тому, наскільки в них представлена та чи інша з виділених нами ознак: чітко визначені і визнані в міжнародному рівні кордони, розвинутий інститут громадянства та громадянської самосвідомості, високі показники економічного розвитку, професійна та сильна армія, розвинута система демократичних інститутів, поділ світської та релігійної влади, сучасні форми та технічні засоби управління. Одні держави відповідають усім перерахованим вище ознаками і тому їх можна вважати кращими проявами сучасної держави. В інших з них ці ознаки представлені у меншій мірі, і тому вони будуть стояти ближче до периферії даної категорії. Нарешті, власне периферійними виявляться ті держави, які або взагалі не відповідають виділеним ознакам, або відповідають їм меншою мірою.

Список використаних джерел

1. Елизаров М.В. Современное государство в эпоху глобализации: социально-философский анализ : диссертация кандидата философских наук : 09.00.11 / Елизаров Михаил Владимирович. – М., 2006. – 189 с.
2. Серебро М.В. Сучасна та національна держава: концептуальні основи та перспективи / М.В. Серебро // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – Серія: Право. – 2016. – № 36. – С. 10–15.

Ключові слова: сучасна держава, ознаки сучасної держави, національна держава.

Науковий керівник: к.ю.н., асистент *Серебро М. В.*